

Piramitlerden Plazalara Emeğin Serüveni "*Halk Yalnızca Fakir Olduğu İçin ve Fakir Olduğu Sürece Çalışır*"

Aslan DELİCE*

Özet

Makale en eski çağlardan beri insanlığın çözmek zorunda kaldığı önemli sorunlardan biri olan ve 19.y.y.'in sonlarına doğru kaldırılan kölelik statüsüyle ilgilidir. İnsan Hakları açısından devrim niteliğinde görülen bu değişimle artık hiç kimse doğumundan itibaren köle olarak damgalanmıyor ise de asgari ücretle çalışmak zorunda olan kişilerin, "ücretli köle" olarak adlandırılması kimseyi şaşırtmamalıdır. Antik Yunan, Babil ve Mısırdaki köle-işçi ücretlerinin asgari ücretle karşılaştırılması böyle bir sonucu ulaşmayı olanaklı kılar. Çalışma köle/işçi ayrımının bir yanılısamadan ibaret olduğu, günümüz hukukun da asgari ücret gibi düzenlemelerle karın tokluğuna çalıştırmayı meşrulaştırarak alt sınıfların ücretlendirilmesinde insanlık tarihi kadar eski bir mantığı koruyup devam ettirdiği sonucuna ulaşmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kölelik, emek, işçi, asgari ücret, "insan hakları," ekonomi ve Hukuk.

Abstract

This article is about the slavery statues, abolished around the last period of 19th century, which also stands as one of the most crucial problems that had been trying to be solved since the very ancient times of mankind. With the effect of this revolutionary transformation, as seen from the human

* Yrd. Doç. Dr., Yeni Yüzyıl Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi.

rights point of view, now no one may be condemned as a slave since birth. However it shall also not surprise anyone that the ones, who must work with subsistence wage, are called "paid slaves". It makes it possible to reach to a conclusion as such to compare the fees of slave-workers in Ancient Greece, Babel or Egypt with today's subsistence wage. This article tries to put forth the fact that the differentiation of "slave" and "worker" is an actual illusion and it reaches to the conclusion that the current law systems are continuing to preserve this ancient as mankind belief of the pricing of the low class with the regulations as subsistence wage, which by this means also allows the system to legalize working for peanuts.

Keywords: Slavery, labor, worker, subsistence wage, "Human Rights", economy and Law.

Çalışma, köleliğin yasal olarak kabul edildiği antik Mısır, Yunan ve Babil'den modern toplumlara kadar emeğe ödenen ücretin izi üzerinden köle / işçi ayrımının reel bir toplumsal karşılığı olup olmadığını belirlemeye çalışacaktır. Teknik ilerlemeye bağlı olarak gıda ve diğer emtianın önceki çağlara göre tahmin edilemeyecek kadar fazla üretildiği günümüzde, işçilerin tartışmasız bir şekilde kölelerden daha yüksek bir refah seviyesine sahip olması gerektiği önermesi doğru gibi görünse de alt sınıfların emeğinin ücretlendirilmesinde değişmeyen bir mantığın olduğu görülür. Bu mantığın görünür kılınması yalnızca günümüzdeki asgari ücreti değil hukuk- toplum ilişkisini de daha iyi anlamamızı sağlayacaktır.

Yaklaşık dört bin yıl önce Mısır Kralı Firavun I. Seti'nin piramit yapımında çalışan bin köleden her birine " günde 1.8 kg ekmek, iki baş sebze, bir parça kızarmış et ile ayda iki tane temiz keten gömleği"¹ ücret olarak ödediği bilinmektedir. Köleliğin hem ahlâken hem de yasal açıdan meşru kabul edildiği² Antik Yunan'da ise M.Ö. 5. asırda asgari ücret günlük iki obol'dur.³ Childe'ye göre asgari ücretle yılda yüz elli gün çalışan işçi, bir yıllık gıda ve giyim ihtiyacını karşılayabiliyordu. Bir işçinin yılda ortalama iki yüz elli üç yüz işgünü çalıştırıldığı günümüzle mukayese edildiğinde Antik Yunan'da işçilerin daha az çalıştıkları açıktır.

¹ Gordon Childe, "Tarihte Neler Oldu" s. 139, Kırmızı Yayınları, Çev.: Alaaddin Şenel- Mete Tunçay, İstanbul, 2007.

² Matthew Dillon-Lynda Garland, " Ancient Greece, Social and Historical Documents from Archaic Times to the Death of Socrates (c. 800-399 BC)" s. 325, Routledge, London, 2000

³Gordon Childe, "Tarihte Neler Oldu" s. 212. İki "obol", bir "diabol" etmektedir ki yaklaşık ağırlığı 1.41-1.43 gram olan gümüş para birimidir. <http://en.wikipedia.org/wiki/Obolus>. İstanbul Altın Borsasının 19.01.2012 günlü web sayfasında 1kg gümüşün referans fiyatı 1,783.01TL'dir

Altın ya da gümüş gibi kıymetli metallerin değerindeki oynamalar yüzünden satın alma güçlerini tam olarak tespit etmek imkânı olmasa da işçi ücretlerinin seyrine ilişkin fikir vermesi için bilinen en eski yasa metinlerine bakmak yararlı olacaktır. Babil'de Hammurabi'den önce hükümdarlık yapan Kral Eşnunna yasalarına göre, bir işçinin bir aylık ücreti Bir Şekel (8,33gr.) gümüştür. Ücrete ek olarak bir dirhem gümüş karşılığı gıda da verilir.⁴ Kral işçi ücretleri yanında temel gıda ürünlerinin fiyatlarını da belirlemiştir. Bu ücretle bir gur arpa (300 litre) alınabilir.⁵ Bu dönemden kalan bir tablette Şamaş Magır isimli bir işçinin, Vorassa oğlu İpku'irsitim tarafından kiralandığı, otuzuncu günde ücret olarak 1,33 gur arpanın (yaklaşık 400 litre) ödeneceği yazılıdır.⁶ Aynı dönemden kalan bir tablete göre Babil'de bir evin yıllık kirası 3 şekeldir.⁷ Yıllık gelirin kiraya ayrılan miktarı günümüz kira/gelir oranıyla (%26) hemen hemen aynıdır.

M.Ö. 1792-1750 arasında yaşadığı tahmin edilen Babil Kral'ı Hammurabi de⁸ selefleri gibi hem işçi ücretlerini hem de temel gıda ürünlerinin fiyatlarını belirlemeye çalışmıştır. Kralın adıyla anılan ünlü Kod'un 273. Maddesine göre işçilerin yılın ilk beş ayında ücretleri günlük 6 diğer aylar için 5 dirhem gümüştür.⁹

19. yüzyılın ikinci yarısında Boston'da tekstil atölyelerinde çalışan kızlara saat başına ödenen ücret 2 Cent'dir.¹⁰ İki binli yıllarda ise Hindistan'da ulusal tarım asgari ücreti günlük 67 rupi (1.85\$) olup¹¹ bu miktar Hammurabi'nin belirlediği ücretin bile gerisindedir.

En eski Babil tabletlerinde işçi ücretlerinin ve iş akitlerinin düzenlenmesi, işlerin kölelerle birlikte kiralanan işçilere yaptırılması ücretli işçiliğin tarihinin

⁴ Mebrure Tosun- KadriyeYalvaç, "Sumer, Babil, Assur Kanunları ve Ammi-Şadaque Fermanı", s.80, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1989. Dirhem ya da çekirdek 44 miligram ağırlığındaki gümüş ağırlık birimidir. Bkz. Horst Klengel, Kral Hammurabi ve Babil Günlüğü, s.85, Telos, İstanbul, 2001

⁵ M.Tosun-K.Yalvaç, "Sumer, Babil, Assur Kanunları," s.79 - Horst Klengel, "Kral Hammurabi ve Babil Günlüğü," s.127.- Tunç çağı boyunca, Mezopotamyanın başlıca yiyecek maddesi olan arpanın fiyatı sürekli yükselmiştir. Hammurabi öncesi dönemde 1 gur arpa, 1 şekel iken, Hammurabi zamanında 2, daha sonraki dönemde 3,3 şekel oldu. Bkz. Gordon Childe, "Tarihte Neler Oldu" s. 172.

⁶ Horst Klengel, "Kral Hammurabi ve Babil Günlüğü," s. 88.

⁷ Horst Klengel, "Kral Hammurabi ve Babil Günlüğü," s. 221.

⁸ Gordon Childe, "Kendini Yaratan İnsan- İnsanın Çağlar Boyu Gelişimi," s.150, Varlık, Çev.: Filiz Ofluoğlu, İstanbul, 2009

⁹ M.Tosun-K.Yalvaç, "Sumer, Babil, Assur Kanunları," s.210-257.

¹⁰ Henry George, "Progress and Poverty; An Inquiry into the Causes of Industrial Depressions and of Increase of Want with Increase of Wealth; the Remedy," s.178 San Francisco, 1879, Reprinted General Books, Memphis, Tennessee, U.S.A.,2010

¹¹ Kevin Bales, "Kullanılıp Atılanlar, Küresel Ekonomide Yeni Kölelik," s. 244-245, Çev.: Pınar Ögünç, Çitlenbik, İstanbul, 2002.

çok eski zamanlara kadar gittiğini gösterir.¹² İşlerin azaldığı mevsimlerde gıda ve giyim masrafı yapılmaya devam edilmesi, emek verimliliğini iyice azaltan hastalık ve yaşlılık,¹³ evli kölelerin eş ve çocuklarının getirdiği mali külfetler,¹⁴ yüksek kapital değeri¹⁵ ve idame masrafları¹⁶ tarihin başlama zamanı diyebileceğimiz yıllarda bile ücretli işçi istihdamını köle emeğine karşı daha kârlı hale getirmiştir. Bir kölenin gıda ve giysileri için ayda ortalama 1 şekel gümüşün harcanması¹⁷ işçi emeğinin niçin tercih edildiğini göstermek için yeterlidir. Atina'da elbiseleri ve görünümü kölelerden ayırt edilemeyen çok sayıda özgür vatandaşın bulunması¹⁸ da kölelerin genel durumu hakkında fikir sahibi olmamıza yardım eder.

Tarih dört bin yıl sonra A.B.D. de tekerrür ettiğinde sanayinin temsilcisi Kuzey ile büyük çiftliklere dayalı tarımı temsil eden Güney arasındaki iç savaşın sebeplerinden biri de köleliğin yasal olarak ilgası olacaktır.¹⁹ Kuzey eyaletlerinin lideri Başkan Lincoln birden fazla köleye sahipti. O da Aristoteles gibi köleliğin doğal olduğunu düşünüyordu.²⁰ Ne var ki fabrika sahipleri köleliği ayak bağı olarak görmekteydi ve maliyet hesapları kölelerin işçilerle ikamesini zorunlu kıldı. Savaş sonunda köleliğin kaldırılması, güney eyaletlerindeki çiftlik sahibi aristokratları maddi açıdan kayba uğratmadı. Çünkü azat edilen köleler, işçi olarak aynı topraklarda çalışmaya devam etti. Üstelik eski efendilerin kölelerine karşı bütün yükümlülükleri de son erdi.²¹

¹² Horst Klengel, "Kral Hammurabi ve Babil Günlüğü," s.77.

¹³ Horst Klengel, "Kral Hammurabi ve Babil Günlüğü," s.87.

¹⁴ Max Weber, "Economy and Society, an Outline of Interpretive Sociology", s.162, Edited by Guenther Roth and Claus Wittich, University of California Press, Berkeley, 1978.

¹⁵ Kevin Bales, "Kullanılıp Atılanlar, Küresel Ekonomide Yeni Kölelik," s. 22-23. Yazar, 19.Yüzyılın ikinci yarısında, A.B.D.'nin güney eyaletlerinde bir kölenin 1000-1800\$'a satıldığını günümüz fiyatlarıyla bu rakamın 50,000-100,000\$ tekabül ettiğini belirtir. Yunanlı aristokrat Nikias'ın yetenekli bir köle için ödediği 1 talent/30 kg gümüş ise tam anlamıyla bir servettir. Bkz. Matthew Dillon-Lynda Garland, "Ancient Greece," s. 325. – 1616 yılı Osmanlı Anadolu'sunda Şadan ve Üftade isimli iki kadın köle 40,000 Akçeye satılmıştır. Gül Akyılmaz, "Osmanlı Hukukunda Köleliğin Sona Ermesi İle İlgili Düzenlemeler ve Tanzimat Fermanı'nın İlanından Sonra Kölelik Müessesesi," Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. IX, Sayı 1-2, s.213-238. Rakamlar bir kölenin ne kadar yüksek bir kapital değeri olabileceğini açıkça gösterir.

¹⁶Max Weber, "Economy and Society," s. 692.

¹⁷ Horst Klengel, "Kral Hammurabi ve Babil Günlüğü," s.93- 1800'lü yılların Birleşik Devletler'inde pamuk tarlalarında yapılan araştırmalar köle verimliliğinin yaş'la doğrudan ilgili olduğunu, otuzlu yaşlarda zirvede olan verimliliğin ellili yaşlarda hızla gerilediğini göstermiştir. Köle emeğini kârlı olmaktan çıkararak çocuk ve yaşlı kölelerdir. Bkz., Kevin Bales, "Kullanılıp Atılanlar," s. 32.

¹⁸ Matthew Dillon-Lynda Garland, "Ancient Greece," s. 338.

¹⁹ Max Weber, "Economy and Society," s. 692.

²⁰ Gordon Childe, "Tarihte Neler Oldu" s. 234-235 - Aristoteles'nun köleliği "doğal bir durum" olarak gören satırları için bkz., "Batıda Siyasal Düşünceler Tarihi, Seçilmiş Yazılar, Eski ve Orta Çağlar," Derleyen Mete Tunçay, s.188-9, Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2006.

²¹ Henry George, "Progress and Poverty," s. 177.

Tüm insanların eşit ve özgür olduğunu beyan eden insan hakları bildirgeleri²² 18. Yüzyılın sonlarına doğru ilan edilmeye başlansa da yükselen burjuva sınıfı tarafından oluşturulan toplumsal düzenin, alt sınıfları oluşturan insanlar için “yeni” haklar getirdiğini söylemek zordur. En iyimser tahminle yirmi yedi milyon, kimi tahminlere göre ise iki yüz milyon kadar köle işçinin bulunduğu dünyada²³ köleliğin sadece isim değiştirdiği iddiası abartılı bir yaklaşım sayılmamalıdır. Üstelik köle işçi çalıştırmadığı varsayılan Türkiye gibi ülkelerde asgari ücretle çalışan milyonlarca işçide eklendiğinde köleliğe mahkûm edilen insan sayısının tahmin edilenden daha fazla olduğu görülür.

Klasik iktisatçılara göre “emeğin doğal fiyatı” emekçinin bir artma ya da azalma olmaksızın soylarını koruyup sürdürmesi için gerekli olan ücrettir.²⁴ Bu ücrette emekçinin kendisi ve ailesini geçindirmek için kullanmak zorunda olduğu temel tüketim ve ihtiyaç maddeleri fiyatınca belirlenir. Bu nedenle ücretlerin nominal olarak yükselmesi refah açısından belirleyici değildir. Asıl belirleyici olan malları satın alabilme gücüdür. Toplumların doğal gelişim sürecinde artan nüfus, emek arzını artırarak ücretleri düşürürken,²⁵ seri üretim ve makineleşme de işsizliği artırarak fakirliği derinleştirir.²⁶

2012 yılı için asgari ücretin 701.14TL olarak tespit edildiği Türkiye’de rakam yüksek gibi görünse de gıda, giysi gibi temel ihtiyaç maddelerinin fiyatlarıyla, konut kiralari dikkate alındığında asgari ücret, “emeğin doğal fiyatının” bile altında kalır. Bu ücretle işçinin gıda, giyim, ulaşım konut gibi zorunlu ihtiyaçlarını asgari düzeyde karşılaması öngörülmüş, ancak çocuk ve eşler için herhangi bir pay eklenmemiştir.²⁷ Ücret tespit edilirken ailenin de göz önünde bulundurulması gerektiğine ilişkin ısrarlı taleplerin²⁸ görmezlikten gelinmesi tarihi süreç dikkate alındığında şaşırtıcı değildir. Yukarda da gördüğümüz gibi eş ve çocukların getirdiği maliyetlerden kurtulmak, işçilerin kölelere tercih edilme sebeplerinden biridir.

²² 1776 tarihli “Virginia Haklar Bildirisi” ve 1789 tarihli “İnsan ve Yurttaş Haklar Bildirisi” için bkz. M. Semih Gemalmaz, “Ulusalüstü İnsan Hakları Hukukunun Genel Teorisine Giriş,” s. 42-49, Beta, İstanbul, 1997.

²³ Kevin Bales, “Kullanılıp Atılanlar,” s. 15- 265.

²⁴ David Ricardo, “Siyasal İktisadın ve Vergilendirmenin İlkeleri,” s. 67 Çev.: Barış Zeren, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2008.

²⁵ David Ricardo, “Siyasal İktisadın ve Vergilendirmenin İlkeleri,” s. 78.

²⁶ Ruth Benedict, “Krizantem ve Kılıç,” s. 273, Çev.: Türkan Turgut, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2010

²⁷ Fehim Üçışık, “Asgari Ücret Tespitinde Sorunlar ve Çözüm Önerileri,” s. 47,48,49, Ötügen, İstanbul, 2010

²⁸ Fehim Üçışık, “Asgari Ücret Tespitinde Sorunlar ve Çözüm Önerileri,” s. 58-59. Yazar, asgari ücret tespit edilirken işçinin eş ve çocuğunun da dikkate alınması için Başbakanlık ve Çalışma Bakanlığına yazılı başvuru yapmış ancak bugüne kadar herhangi gelişme olmamıştır.

Modern toplumlarda kölelik gibi doğumla kişiye dayatılan bireysel statülerin kategorik olarak reddedildiğini, köle efendi ilişkisinin yerini tarafların görünüşte rızasına dayanan hizmet akdine bıraktığını biliyoruz. 19. yüzyılın ortalarından itibaren yasal olarak ilga edilen kölelik kurumu²⁹ esasen sözleşmeye dayalı ücretli işçilikle ikame edilmiştir. Maine'in "statü düzeninden" "sözleşme düzenine" geçiş³⁰ olarak ifade ettiği değişim insan hakları açısından bir kilometre taşı olarak görülse de emeği ile yaşamak zorunda olan kitleler için "yeni" ne getirdiği tartışmalıdır. Maine'a göre köleliğin yasal olarak kabul edildiği Amerika'nın Louisiana gibi eyaletlerinde kölelerin maddi imkânları İngiltere gibi bu statüyü tanımayan ülkelerdeki işçilere göre daha iyidir.³¹ Güney eyaletlerindeki kölelerin, İngiliz kırsal kesim işçilerine göre beslenme, giyinme ve barınma açısından daha iyi konumda olduğu George tarafından da teyit edilmiştir.³²

İşveren-işçi ilişkisinin köle-efendi ilişkisiyle hiçbir açıdan karşılaştırılamayacağı ve birinci statünün ikincisinden her açıdan üstün olduğu iddia edilebilir. Evlilikten, hamileliğe, kilo alımından çirkinliğe kadar birçok ayrıntının iş akdinin feshi için yeterli görülmesi, işverenin işçinin bedeni üzerinde en az feodal senyör kadar söz sahibi olduğunu gösterir ki, bu da aslında ne kadar az şeyin değiştiğine işaret eder. Günümüzde birçok işçinin refah seviyesinin oldukça yüksek olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Ama aynı durum Antik Yunan'da polislik, doktorluk, eğitimlik hatta bakanlık yapan³³ köleler için olduğu gibi Mısır'da askeri hizmetleri üstlenen Memlûk (kölemen) Türkleri³⁴ içinde geçerlidir.

Modern devletin "evrensel insan haklarını" tanımamasını, eski devletlerin köleliğe yaslanmasından farklı görmeyen Marks'a göre modern insan, *ücretli emeğin*, kendisinin ve başkalarının doğal ihtiyaçlarının kölesidir.³⁵ Toprak üzerindeki özel mülkiyeti kaldırmadıkça A.B.D. anayasasına yapılan 14. Ekle

²⁹ M. Şemih Gemalmaz, "Ulusalüstü İnsan Hakları Hukukunun Genel Teorisine Giriş," s. 197 v.d., Bununla birlikte köleliğin yasaklanmasının tarihi çok eskilere dayanır. Antik Yunan'da Borca dayalı köleliği yasaklayan Solon Yasaları Atinalıların köle olarak satılmasını engellemiştir, bkz., Matthew Dillon-Lynda Garland, "Ancient Greece," s. 327. Hammurabi kodunun 117. Maddesi de özgür kişilerin borca dayalı köleliklerini üç yıl ile sınırlamıştır. Bkz. M.Tosun-K.Yalvaç, "Sumer, Babil, Assur Kanunları" s.196

³⁰ Henry S. Maine, "Ancient Law- Its Connection With the Early History of Society and Its Relation to Modern Ideas," s.56, chapter 5, John Murray, London, 1861

³¹ Henry S. Maine, "Ancient Law," s. 55.

³² Henry George, "Progress and Poverty," s. 176.

³³ Gordon Childe, "Tarihte Neler Oldu" s. 220-268.

³⁴ İbn Haldun, "Mukaddime," c. I, s. 379, Çev.: Zakir Kadiri Ugan, M.E.B. Yayınları, İstanbul 1990.

³⁵ Karl Marx, *Devlet ve Hukuk*, "Batıda Siyasal Düşünceler Tarihi, Seçilmiş Yazılar, Yakın Çağ," Derleyen Mete Tunçay, s.127-128-129, Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2004.

köleliğin ilga edilmesinin hiçbir anlamı olmadığını söyleyen George³⁶ ve işçilerin dâhil olduğu kapitalizmi, "efendisiz bir kölelik" olarak tanımlayan Weber'de³⁷ aynı görüştedir. Supiot'ya göre de hizmet akitlerinin tipik özelliği olan bağımlılık ilişkisi bir tür köleleştirmedir.³⁸ "Ücretli kölelik" kavramının konuya değinen tüm yazarlarca benimsenmesi karşısında köle/işçi ayrımının bir yanılısamadan ibaret olduğunu söylemek zorundayız. Yanılısama "İnsan Hakları" söyleminin yaygınlığı ile daha da artar. Oysa köleliğin kaldırılmasını sağlayan asıl etkenler işçi emegünün verimlilik açısından daha üstün olması ve köleliğin maddi ilerlemeye bir katkı sağlamamasıdır.³⁹

İnsanlık tarihine damgasını vuran en önemli keşif ya da icadın ne olduğu sorulsa ateşin keşfinden tarıma, yazıdan devletin icadına kadar bir çok cevap verilebilir. Bize göre insanların tıpkı hayvanlar gibi evcilleştirilerek çalışmaya zorlanması⁴⁰ yıkıcılığı, sürekliliği ve tüm toplumsal devrimlerin altında yatan asıl neden olması nedeniyle insanlık tarihinin kaderini belirleyen en önemli icattır. Savaş sonucu elde edilen tutsakların öldürülmek yerine köleleştirilmesi, insanları efendiler ve köleler şeklinde ikiye ayırarak sınıflı toplumun kurulmasına öncülük eder.⁴¹ Roma'daki Patrici-Pleb mücadelesinden Rusya'da Bolşevik devrimine kadar tarihte iz bırakan tüm olaylar da insanın evcilleştirilmesiyle kurulan bu ilişkinin sonucudur. Günümüzde ise kırbaç ve zincirin yerini işsizlik korkusuyla hizmet akdinin alması köleliğin yeryüzünden silinmesini değil sadece baskının daha rafine usullerle icra edildiğini gösterir. Makalenin başlığında yer alan "halk yalnızca fakir olduğu için ve fakir olduğu sürece çalışır" vecizesi kapitalist düşünüş biçimini gösteren⁴² tipik bir örnektir ve sıradan insanların çalışmaya nasıl ikna edildiklerini açıklamak için yeterlidir.

George'a göre eşitsizlik, toprak üzerinde özel mülkiyet hakkının tanınmasının bir sonucudur. Toprağın, tekel şeklinde belirli insanların mülkiyetinde toplanması o topraklar üzerinde yaşamak zorunda olan diğer insanların zamanla köleleşmesi sonucunu doğurur. Malike kira ya da rant olarak ödenen her türlü kullanım bedeli, üretime katılmayan toprak sahibini zenginleştirirken üretimi yapan işçileri fakirleştirir. Zaman geçtikçe rantlar yükselirken, işçiler de sefalete/ köleliğe mahkûm edilir. Maddi ilerleme ve icatların emegün verimliliğini yükseltmek gibi bir işlevleri olsa da nihai olarak rantları yükselterek fakirliği derinleştirir.

³⁶ Henry George, "Progress and Poverty," s.197.

³⁷ Max Weber, "Economy and Society," s.1186.

³⁸ Alain Supiot, "Homo Juridicus," s.177, Çev.: Bige Açımız Ünal, Dost Kitabevi, İstanbul, 2009

³⁹ Henry George, "Progress and Poverty," s. 261.

⁴⁰ Gordon Childe, "Kendini Yaratan İnsan," s.98-99 - Gordon Childe, "Tarihte Neler Oldu" s. 104.

⁴¹ Gordon Childe, "Tarihte Neler Oldu" s. 104.

⁴² Max Weber, "Protestan Ahlakı ve Kapitalizmin Ruhu" s.156, Çev.: Zeynep Aruoba, Hil Yayınevi, İstanbul, 1997

Günümüzde sermaye, üretilen artı değerın büyük bir kısmını kâr olarak kendine mal etmektedir. Toprak tekeline dayalı yüksek rantlar, sermaye tekeline dayalı yüksek kârlarca ikame edilmiş, aristokratlar da yerlerini kapitalistlere bırakmıştır. Başkalarına ait toprakları işlemek zorunda olan kölelerin yerini, başkalarına ait şirketlerde hizmet akdiyle çalışan işçiler almıştır. Feodal Senyör'ün serf üzerindeki hâkimiyeti de şirket maliklerinin işçiler üzerindeki tasarrufuyla yer değiştirmiştir. Sürecin sonunda köle-efendi ikilisinin yerini alan işveren-işçi ilişkisinin doğası büyük bir değişikliğe uğramıştır. İki kişisel bir ilişki olduğu oranda ahlak ilkeleriyle düzenlenebilirken ikincisi tipik bir kapitalist ilişki olarak herhangi bir kişisel bağ içermediği için ahlaki düzenlenmelere konu olmaz.⁴³ Bu değişiklik, yasanın ya da piyasanın belirlediği asgari ücretle işçi istihdam eden işverenin niçin insani ya da ahlaki bir sıkıntı yaşamadığı sorusunun da cevabıdır; O yalnızca piyasanın dayattığı kurallara boyun eğmiştir.

Mısır Kralı Firavun I. Seti'nin piramitlerin inşası sırasında kölelerine ödediği ücretin, çağımızda yaşayan milyonlarca işçi için bile ulaşılabilir olmaması insanlık tarihi boyunca yapılan sayısız keşif ve icatlarla oluşan devasa bilimsel birikimin, geçinmek için emeğinden başka değeri olmayan insanların refahına ciddi bir katkı yapmadığı şeklinde yorumlamak mümkündür. Çelişik görünse de teknolojinin açlığı kurumsallaştırması⁴⁴ inkâr edilemez bir gerçektir. Bu sebeple iniş ve çıkışlarla ilerleyen tarihi süreç, toplumun alt tabakalarını oluşturan ve emeğiyle geçinmek zorunda olan yığınlar [mülksüz sınıflar] için bir kısır döngüden ibarettir. Bilimsel ilerleme ve gelişime umut bağlayanların varlığına rağmen⁴⁵ tarih, ilim ve sanatlarda ilerlemenin insanları köleleştirdiğini, toplumsal eşitsizliğe giden yolu çiçeklerle süslediğini söyleyenleri haklı çıkarmıştır. Kan ve terin kırbaç ve altının binlerce yıllık mücadelesinden bize kalan miras, çözümü zor hatta imkânsız bir bilmecedir; "İlerleme" ve "fakirliğin" ayrılmaz birlikteliği.⁴⁷

Emeğin fiyatı üzerinden insanlık tarihinin son dört bin yılını değerlendirdiğimiz çalışmada şu sonuçlara ulaşmış bulunuyoruz; Savaşta tutsak edilen düşmanları bir kenara koyarsak Antik Yunan, Mısır ya da Babil'de yaşayan kölelerin refah düzeyi günümüzde asgari ücretle çalışan işçilerin imkânlarıyla

⁴³ Max Weber, "Sosyoloji Yazıları," s. 285., Çev.: Taha Parla, Hürriyet Vakfı Yayınları, İstanbul, 1993.

⁴⁴ Marshall Sahlins, "Stone Age Economics" s. 36-37, Aldine Publishing Company, Chicago, 1972

⁴⁵ Gordon Childe, "Kendini Yaratan İnsan," s.10.

⁴⁶ Jean-Jacques Rousseau, "Bilimler ve Sanatlar Üzerine Söylev," s. 28-44, Çev.: Sabahattin Eşyaboğlu, İşbankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2009- Henry George, "Progress and Poverty," s. 178- Gelişme, büyüme, modernleşme, teknik ilerleme gibi kavramları hiçbir anlamı olmayan laf'ebelileri olarak gören Beck'i de bu kategoriye dahil ediyorum. Bkz. Ulrich Beck, "Siyasallığın İncisi," s.30-31, Çev., Nihat Ülner, İletişim, İstanbul, 1999.

⁴⁷ Henry George, "Progress and Poverty," s. 8, 178.

boy ölçüşecek düzeydedir. 19. Yüzyıldan itibaren köleliğin yasal olarak ilga edilmesi "insan hakları" söyleminin bir zaferi gibi sunulsa da iktisadi açıdan bakıldığında işçi emeğinin tercih edilmesi sanayileşme sürecinin zorunlu kıldığı bir sonuçtur. Hindistan, Pakistan Moritanya gibi ülkelerde toprağa bağlı köleliğin hala devam ediyor olması ise materyal kültürün premodern evrede kalmasıyla açıklanabilir. Anılan ülkelerde sanayileşmeye bağlı olarak köleliğin yerini işçi emeği olsa bile siyasal açıdan özgür, iktisadi açıdan bağımlı yığınlar yani ücretli köleler için sonuç değişmeyecektir.

Ana işlevi insanları ağrısız ve acısız sömürmenin yeni araçlarını üretmek olan "teknoloji," fakirlik ve açlığın ortadan kaldırılması için güvenilir bir dayanak olamaz. Çünkü artan makineleşme açlık ve sefaleti de birlikte getirir. Mülkiyeti ve sözleşme hürriyetini kutsayan, üretim ilişkilerini ücret düzenlemeleriyle dolaylı olarak destekleyen liberal hukuk ise bu yapının çatısıdır. Bu bağlamda "asgari ücreti" düzenleyen mevzuat, üretilen artı değerdeki emek payının kamu gücüyle korunmasından çok, karın tokluğuna çalıştırmayı yasal/meşru hale getiren işleviyle hukukun sömürü ilişkilerini güvence altına alan yanını görünür kılar.